

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ; КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО

УДК 343.85

DOI <https://doi.org/10.32782/chern.v4.2024.13>

О. В. Коба

*кандидат педагогічних наук, старший дослідник,
доцент кафедри управління підрозділами Національної гвардії України
Київського інституту Національної гвардії України
orcid.org/0000-0002-4311-6957*

ЗАПОБІГАННЯ ВІЙСЬКОВИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ ЯК ПЕРЕДУМОВА ВІЙСЬКОВОЇ ДИСЦИПЛІНИ І ПРАВОПОРЯДКУ, ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВОЄННОЇ І ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ

Статтю присвячено аналізу та розширенню концепту запобігання військовим правопорушенням. Визначено поняття запобігання військовим правопорушенням, механізм запобігання військовим правопорушенням. Розкрито значення діяльності щодо запобігання військовим правопорушенням як передумови виконання Силами оборони завдання щодо оборони і захисту України, забезпечення суверенітету та територіальної цілісності, воєнної та державної безпеки.

Обґрунтовано розуміння поняття запобігання військовим правопорушенням як сукупності динамічних та статичних елементів, процесу реалізації визначеними суб'єктами певних повноважень та операцій, спрямованих на вплив правових норм на волю, поведінку військовослужбовців, у результаті яких виникають відповідні правовідносини та забезпечується військова дисципліна та військовий порядок.

Доведено, що запобігання військовим правопорушенням є окремим напрямом державної діяльності, що має свою специфіку. Зокрема, це: а) реалізація у спеціальній (військовій) сфері; б) поширення на спеціальну категорію осіб (військовослужбовці ЗСУ та прирівняні до них особи); в) комплексний характер реалізації, що передбачає використання, поряд із загальносоціальними, специфічних заходів та методів, передбачених відносинами військової служби; г) предметна особливість мети, якою є досягнення належного стану військової дисципліни і правопорядку, здатного забезпечити відповідний стан боєготовності та боєздатності Сил оборони України, їх спроможність ефективно виконувати завдання щодо оборони і захисту Української держави, її суверенітету, територіальної цілісності і державної безпеки.

Запропоновано визначення поняття адміністративно-правового механізму запобігання військовим правопорушенням як системи правових засобів, за допомогою котрих поведінка військовослужбовців зазнає впливу та спрямовується у напрямку відповідності вимогам дисциплінарного, адміністративного та дисциплінарного законодавства, з метою забезпечення відповідного рівня військової дисципліни та військового правопорядку.

Доведено, що систему зазначеного механізму складають: а) правові заборони, встановлені Кримінальним Кодексом України, Кодексом України про адміністративні правопорушення; б) правові норми, встановлені законами і підзаконними правовими актами, спрямовані на реалізацію порядку, методів і засобів превентивної діяльності у середовищі військовослужбовців; г) врегульовані нормами права правовідносини, що виникають у зазначеній сфері; г) дії суб'єктів щодо реалізації прав і обов'язків, передбачених нормами права.

Аргументовано, що запобігання військовим правопорушенням в умовах безпрецедентних військово-політичних викликів стану війни в Україні є пріоритетним напрямом забезпечення відповідного рівня боєздатності Сил оборони, досягнення такого рівня управління ними, який найкращим чином забезпечив би виконання завдання оборони і захисту України, її суверенітету, територіальної цілісності та державної безпеки.

Визначено, що подальше вивчення та обговорення проблем запобігання військовим правопорушенням є передумовою удосконалення відповідного законодавства та розвитку інституційних складових механізму його реалізації, що сприятиме ефективному виконанню завдання оборони і захисту України, забезпечення її суверенітету, територіальної цілісності та державної безпеки, стримування збройної агресії російської федерації, відсічі їй.

Ключові слова: військові правопорушення, державна безпека, військовослужбовці, запобігання правопорушенням, військова дисципліна, військовий порядок.

Koba O. V. PREVENTION OF MILITARY OFFENSES AS A PREREQUISITE FOR MILITARY DISCIPLINE AND LAW ORDER, ENSURING MILITARY AND STATE SECURITY

The article is devoted to the analysis and expansion of the concept of prevention of military offenses. The concept of prevention of military offenses, the mechanism of prevention of military offenses is defined. The importance of activities related to the prevention of military offenses as a prerequisite for the fulfillment by the Defense Forces of the task of defense and protection of Ukraine, ensuring sovereignty and territorial integrity, military and state security is revealed.

The understanding of the concept of the prevention of military offenses as a set of dynamic and static elements, the process of implementation by certain subjects of certain powers and operations aimed at the influence of legal norms on the will and behavior of servicemen, as a result of which appropriate legal relations arise and military discipline and military law and order are ensured, is substantiated.

It has been proven that the prevention of military offenses is a separate direction of state activity, which has its own specifics. In particular, these are: a) implementation in the special (military) sphere; b) distribution to a special category of persons (servicemen of the Armed Forces of Ukraine and persons equated to them); c) the complex nature of implementation, which involves the use, along with general social, of specific measures and methods provided for by military service relations; d) the objective feature of the goal, which is the achievement of a proper state of military discipline and law and order, capable of ensuring the appropriate state of combat readiness and combat capacity of the Defense Forces of Ukraine, their ability to effectively perform tasks related to the defense and protection of the Ukrainian state, its sovereignty, territorial integrity and state security.

It is proposed to define the concept of the administrative-legal mechanism for the prevention of military offenses as a system of legal means, with the help of which the behavior of military personnel is influenced and directed in the direction of compliance with the requirements of disciplinary, administrative and disciplinary legislation, in order to ensure the appropriate level of military discipline and military law and order.

It has been proven that the system of the specified mechanism consists of: a) legal prohibitions established by the Criminal Code of Ukraine, the Code of Ukraine on Administrative Offenses; b) legal norms established by laws and by-laws aimed at implementing the order, methods and means of preventive activities among military personnel; d) legal relations regulated by legal norms, arising in the specified sphere; e) actions of subjects regarding the realization of rights and obligations provided for by legal norms.

It is argued that the prevention of military offenses in the conditions of unprecedented military and political challenges of the state of war in Ukraine is a priority direction of ensuring the appropriate level of combat capability of the Defense Forces, achieving such a level of their management that would best ensure the fulfillment of the task of defense and protection of Ukraine, its sovereignty, territorial integrity and state security.

It was determined that the further study and discussion of the problems of preventing military offenses is a prerequisite for the improvement of the relevant legislation and the development of the institutional components of the mechanism for its implementation, which will contribute to the effective performance of the task of defense and protection of Ukraine, ensuring its sovereignty, territorial integrity and state security, deterring the armed aggression of the Russian Federation, fight her off

Key words: military offenses, state security, military personnel, prevention of offenses, military discipline, military law and order.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Відповідно до частини першої статті 17 Конституції України захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу.

Понад 10 років, з початку військової збройної агресії російської федерації проти України, військовослужбовці Збройних Сил України (далі – ЗСУ) та інших військових формувань, що складають Сили оборони, реалізують конституційно визначене завдання стримування збройної агресії проти України та відсічі їй, не даючи ворогу досягнути своїх цілей щодо знищення нашої Держави.

Проте, водночас із масовими проявами мужності, стійкості і високої правової свідомості, у процесі виконання свого обов'язку військовослужбовцями ЗС, має місце вчинення ними дисциплінарних, адміністративних та кримінальних правопорушень. Зазначене, окрім негативного загальносоціального аспекту, негативно позначається на бойовій готовності частин і підрозділів, ослаблює позиції Сил оборони у протидії ворогу. Відтак, проблема організації ефективної системи запобігання правопорушенням серед військовослужбовців ЗСУ, з огляду на важливість завдання оборони та захисту Вітчизни шляхом відбиття збройної агресії російської федерації проти України, набуває надзвичайної значущості.

Розробка ефективних стратегій запобігання правопорушенням у середовищі військовослужбовців ЗСУ має спиратися на об'єктивно сформовані, вивірені результати розробок зазначеної

проблеми у науковій площині, зокрема, з позицій юридичної науки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Військові правопорушення були об'єктом досліджень А.В. Градецького [1], М.Г. Колодяжного [2], В. Матвійчука [3], Т.О. Стехіної [4], М.С. Туркота та ін. Проблеми профілактики правопорушень як напряму діяльності держави досліджували Дембіцька С.Л. [6], О.М. Джужа [7], Ю.Ф. Іванов [8], О.М. Литвинов [9] та ін. Проблеми профілактики правопорушень у військовому середовищі порушували В.І. Бакун [10], Н.М. Дмитренко [11, 12, 13], Є.Б. Пузиревський [14] та ін.

Разом із тим, питанням запобігання військовим правопорушенням з урахуванням воєнного стану в Україні до цього часу не надавалося належної уваги. Зокрема, у юридичній науці не існує цілісного уявлення про механізм запобігання військовим правопорушенням, що негативно впливає на стан військової дисципліни і військового правопорядку, коли Сили оборони у реальних бойових умовах реалізують завдання захисту України, забезпечення її суверенітету, територіальної цілісності і державної безпеки.

Зазначене обумовлює актуальність даної статті.

Мета статті: розширити зміст концепту запобігання військовим правопорушенням; визначити поняття механізму запобігання військовим правопорушенням; розкрити значення діяльності щодо запобігання військовим правопорушенням як передумови виконання Силами оборони завдання щодо оборони і захисту України, забезпечення її воєнної та державної безпеки.

Виклад основного матеріалу. Є очевидним фактом, що війна породжує нові виклики і загрози для національної безпеки, державного управління, військової організації держави, сприяє загостренню багатьох суспільних проблем. У сфері правохорони останнє проявляється у тому, що разом із зростанням кількості правопорушень «мирного часу», видозмінюється характер та динаміка правопорушень у військовій сфері, тобто, військових правопорушень. Між тим, такі правопорушення є нонсенсом для військового управління, загрозою для боєготовності і боєздатності військ, причиною послаблення обороноздатності країни. В умовах триваючої збройної агресії російської федерації проти України військові правопорушення є явищем, абсолютно несумісними із вимогами, поставленими Українською Державою перед її Збройними Силами, усіма складовими Сил оборони, оскільки саме бездоганний стан військової дисципліни та військового правопорядку є першоосновою успішного виконання ними завдання щодо оборони України, захисту її суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності, забезпечення державної безпеки.

Таким чином, запобіганням військовим правопорушенням в умовах безпрецедентних військово-політичних викликів, відповідати на які наразі змушені Сили безпеки та оборони України, має розглядатися як пріоритетний напрям забезпечення боєздатності, досягнення такого рівня військового управління, який би найкращим чином забезпечив виконання завдання оборони і захисту України, її суверенітету, територіальної цілісності та державної безпеки.

Визначаючи військову дисципліну та військовий правопорядок як мету діяльності щодо запобігання військовим правопорушенням, слід зазначити, що вони між собою тісно пов'язані.

Більшість дослідників [15, 16, 17] трактують поняття військової дисципліни у межах дефінітивної норми Дисциплінарного статуту ЗСУ, яка визначає її як бездоганне і неухильне додержання всіма військовослужбовцями порядку і правил, установлених статутами Збройних Сил України та іншим законодавством України [18]. На нашу думку, одним із найбільш обґрунтованих трактувань поняття військової дисципліни здійснив В.Ф. Залужний, визначивши його «урегульований на законодавчому рівні специфічний порядок взаємовідносин між спеціальними суб'єктами – військовослужбовцями ЗСУ та прирівняними до них категоріями осіб, зайнятими на службі мілітаризованого характеру, що має відповідну мету, стандарти, принципи, способи, методи забезпечення та слугує обов'язковою умовою бойового злагодження військових підрозділів, частин, з'єднань та органів управління ними під час ведення бойових дій, виконання

інших завдань, а також способом підтримання їх бойової готовності» [15, с. 305].

Розкриваючи поняття військового правопорядку, відмітимо, що найчастіше його розуміють як сукупність таких, що виникають в процесі життя і бойової діяльності військ, суспільних відносин, закріплених у законах, військових статутах, положеннях про проходження служби різними категоріями військовослужбовців та інших актах законодавства [19, с. 80].

Здебільшого, військовий правопорядок розглядають як результат правового регулювання (зокрема, спрямованого на запобігання) у військовій сфері, що постає як особливий стан реалізації правових норм, покликаних такий стан (режим) забезпечити, і який характеризується упорядкованістю, організованістю суспільних відносин, максимально наближених до вимог закону. Таким чином, військовий правопорядок є передумовою (і формою втілення) режиму законності у військовій сфері. У контексті зазначеного цілком слушно вважаємо думку П.П. Богуцького про те, що військовий правопорядок є компонентом системи національного правопорядку, інтегративним поняттям, яке в цілому уособлює той зріз результату правового регулювання у військовій сфері, який характеризується якісним та стабільним виконанням правових приписів [20, с. 149].

Обґрунтовуючи запобігання військовим правопорушенням як важливого напрямку державної діяльності, зазначимо наступне. По-перше, здійснення військових правопорушень у мирний час слід розглядати як посягання на принципи і основи військового управління, військової організації держави. По-друге, здійснення військових правопорушень у період війни, окрім того, слід розглядати також як посягання на суспільні відносини у сфері захисту держави, її суверенітету, територіальної цілісності, забезпечення державної безпеки. По-третє, протидію військовим правопорушенням як у мирний, так і, особливо, у воєнний час, слід розглядати як один із найважливіших напрямів забезпечення воєнної та державної безпеки України, гарантію демократичного і євроатлантичного розвитку у військовій сфері.

Розкриваючи зв'язок військового правопорядку із іншими правовими категоріями, М.Й. Коржанський справедливо наголошує, що поруч із загальними принципами, які притаманні всьому правопорядку, військовому правопорядку, як його складнику, властиві також: послідовний централізм у керівництві збройними силами; безумовність військового підпорядкування; суворість військової дисципліни й інші специфічні риси [21, с. 36].

На переконання П.П. Богуцького, «очевидно, що військова дисципліна формує структуру військового правопорядку, рівень військової дисци-

пліни є визначальним для оцінки стану військового правопорядку» [20, с. 149].

Взаємозв'язок військової дисципліни і військового правопорядку полягає у тому, що військова дисципліна є формуючим чинником і передумовою військового правопорядку, мірилом стану і індикатором для визначення його рівня останнього. Військова дисципліна є фундаментом військової служби, її рівень є визначальним чинником для оцінки стану боєздатності військ. Належний рівень військової дисципліни є передумовою не лише підтримання правопорядку у ЗСУ, НГУ, інших військових формуваннях, а і, з урахуванням військово-політичних викликів сьогодення – невід'ємною складовою обороноздатності країни.

Тому, досягнення такого рівня військової дисципліни і військового правопорядку, які б дали змогу ефективно виконувати поставлені перед Силами оборони завдання щодо оборони і захисту України, її суверенітету, територіальної цілісності і забезпечення державної безпеки, у сучасних умовах не можливе без здійснення широкого комплексу заходів, що передбачають запобігання вчиненню військовослужбовцями правопорушень.

Ключовою категорією дослідження є запобігання військовим правопорушенням. Проте, проблема його розуміння залишається до цього часу не розв'язаною, вочевидь, через існуючу невизначеність у питаннях змісту та співвідношення подібних до зазначеного понять «профілактика», «попередження», «превенція».

Насамперед, акцентуємо увагу на спробах розв'язати зазначену проблему.

Так, Н.В. Лесько вважає, що проблема існування відмінностей у поняттях «попередження», «профілактика», «запобігання» є надуманою. На думку дослідниці, насправді усі ці слова є синонімами, тому що означають одне і теж: щось попередити, не допустити, уникнути [22, с. 232]. Подібну позицію підтримує І.М. Даньшин, який вважає, що значення понять «запобігання злочинам», «попередження злочинності», «профілактика злочинності», якщо до цього підходити з позиції широкого розуміння, збігаються [23, с. 167].

Проте, досить багато авторитетних науковців наполягають на розмежуванні зазначених понять, акцентуючи на тому, що вони несуть різне смислове навантаження. Так, Н. Дембіцька, наголошуючи, що поняття «профілактика» у словниках переважно трактується через слово «попередження», під профілактикою розуміє сукупність попереджувальних заходів, спрямованих на збереження і зміцнення нормального стану правопорядку [24, с. 108]. Аналізуючи поняття «попередження злочинів», Я.Ю. Кондратьєв вважає його різновидом запобіжної діяльності щодо виявлення осіб,

дії яких свідчать про протиправну спрямованість вчинити злочин, і можуть перерости в злочинні [25, с. 18]. На думку О. Ключова, відмінність між профілактикою та запобіганням полягає у тому, що профілактика за своєю сутністю є виявленням та усуненням причин і умов уже скоєних правопорушень, а запобігання – вжиття необхідних заходів щодо недопущення вчинення правопорушень, встановлення осіб, котрі намагаються їх вчинити, та вжиття до них певних заходів з метою недопущення реалізації їх протиправних намірів [26, с. 99]. Професор Ю.Ф. Іванов під профілактикою злочинності розуміє багаторівневу систему державних і громадських цілеспрямованих заходів щодо виявлення, усунення, нейтралізації причин та умов злочинності. Відповідно, профілактику науковець розглядає як діяльність з усунення, нейтралізації чи ослаблення факторів, які породжують злочинність або сприяють їй. Натомість, під запобіганням злочинам і правопорушенням вчений розуміє діяльність держави та суспільства, спрямованою на утримання злочинності на можливо мінімальному рівні через усунення її причин й умов, а також на недопущення та припинення конкретних злочинів [8, с. 165].

З урахуванням зазначеного, констатуємо, що сутність дії попередження полягає у встановленні осіб, які намагаються вчинити правопорушення, та наступному застосуванні до них заходів припинення такої діяльності; сутність профілактичних дій – у виявленні та усуненні причин і умов правопорушень; сутність дії припинення – у виявленні осіб, які готуються до вчинення правопорушення, та прийнятті відповідних заходів з метою їх недопущення.

Останнім часом у вітчизняній юридичній літературі набув поширення термін «превенція» (prevention). На думку Н.Ю. Кантор, зазначений термін поєднує всі поняття, пов'язані із категорією попередження правопорушень, позначаючи діяльність щодо попередження, профілактики, запобігання правопорушенням [27, с. 42–43]. Погоджуємося у цілому із тією думкою Н.Ю. Кантор, що використання терміну «превенція» дозволяє уникнути конкуренції термінів «попередження», «запобігання», «профілактика». Водночас, наголосимо на максимальній подібності понять «запобігання» та «превенція» у контексті дослідження, оскільки вони найбільш точно передають зміст процесу нейтралізації, локалізації та усунення причин і умов здійснення військових правопорушень.

Узагальнюючи, констатуємо, що поняття «попередження військових правопорушень» вважаємо найвужчим за змістом поняттям, яке є складовою частиною поняття «протидії із правопорушеннями» та об'єктивує одне із його завдань. Поняття «профілактика військових правопору-

шень» розглядаємо як частину ширшої за змістом категорії попередження, як один із напрямів (видів) попереджувальної діяльності. Поняття «запобігання правопорушенням», на нашу думку, має ще ширший зміст, і передбачає, що держава, в особі спеціально визначених для цього органів, реалізує цілий комплекс політичних, економічних, правових, ідеологічних та виховних заходів, що у сукупності складають окремий вид внутрішньої політики, спрямованої на нейтралізацію правопорушень та їх недопущення. Крім того, якщо брати до уваги критерій об'єктності (спрямованості), то поняття «запобігання» має більш виразне (конкретне) значення, оскільки запобігання стосується конкретних за видом правопорушень, тоді як профілактика характеризується більш широким спектром спрямування.

Виходячи із зазначеного, пропонуємо під поняттям запобігання військовим правопорушенням розуміти окремий напрям діяльності держави (спеціальних суб'єктів) та суспільства, що реалізується у військовій сфері та стосується військовослужбовців, спрямовану на зменшення кількості вчинення військовослужбовцями військових правопорушень через усунення причин і умов їх здійснення, а також на недопущення та припинення конкретних злочинів та інших протиправних дій.

Про універсальність поняття запобігання, як категорії, що об'єктивує систему заходів з протидії адміністративним правопорушенням, пише К.Л. Бугайчук, коли зазначає, що термін «запобігання» доцільно застосовувати до окремих правопорушень (проступків) та їх груп. Запобігати можна тим правопорушенням, які ще не вчинені, але можуть бути вчинені. Тому про профілактику адміністративних проступків може йтися відповідно до всієї їх сукупності [28, с. 10].

Будучи окремим напрямом діяльності, що реалізується у сфері військових правовідносин та спрямований на категорію військовослужбовців, запобігання військовим правопорушенням є складовою загальної системи запобігання правопорушенням, яка реалізується у суспільстві, та передбачає організацію комплексу заходів протидії правопорушенням, і охоплює етапи планування, управління, координацію та контролю результатів.

Як і будь-який інший вид державної діяльності, запобігання військовим правопорушенням має свою мету, цілі та принципи.

З урахуванням мети та змісту загальної політики запобігання правопорушенням, до мети запобігання військовим правопорушенням слід віднести: а) обмеження дії негативних соціальних явищ та процесів, усунення у військовому середовищі причин правопорушень та умов, що їм сприяють; б) нейтралізація негативного впливу

мікросередовища, яке формує чи може формувати антисоціальну установку військовослужбовця, та негативно впливати на його поведінку; в) здійснення впливу на військовослужбовців, які за своїми морально психологічними якостями здатні вчиняти військові правопорушення чи здійснювати протиправну діяльність.

Виходячи із мети, до цілей запобігання військовим правопорушенням слід відносити: а) досягнення у середовищі військовослужбовців стану неухильного виконання вимог законності, Дисциплінарного та військових статутів, формування високого рівня правової культури; б) зниження рівня злочинності, правопорушень та інших проявів девіантної поведінки у військовому середовищі в) збільшення ефективності управління військами, досягнення вищого рівня боєготовності і боєздатності військ і сил.

Залежно від ієрархії причин та умов, що сприяють вчиненню військових правопорушень, виділяють рівні її запобігання: а) загальносоціальний; б) спеціально-предметний; в) індивідуальний.

Як і будь-який інший вид державної діяльності, запобігання військовим правопорушенням ґрунтується на певних методологічних засадах, які називають принципами. Такими, зокрема, є: а) верховенства права, законності; б) комплексності заходів за пріоритету заходів превенції; в) невідворотності відповідальності; г) відкритості та прозорості; г) одноособовості прийняття рішень у визначених законом випадках; д) індивідуально-рівневого підходу, врахування доцільності обраних методів; е) науковості; е) аналізу та контролю ефективності.

З урахуванням зазначеного, констатуємо, що категорія умов та порядку запобігання військовим правопорушенням є системою статичних і динамічних елементів, які реалізуються, у площині, переважно, адміністративно-правових відносин, та, взаємодіючи між собою, об'єктивуються у вигляді спеціального адміністративно-правового механізму.

Під адміністративно-правовим механізмом запобігання військовим правопорушенням пропонуємо розуміти систему правових засобів, за допомогою яких поведінка військовослужбовців зазнає впливу та спрямовується у напрямку відповідності вимогам кримінального, адміністративного, дисциплінарного законодавства, з метою забезпечення відповідного рівня військової дисципліни та військового правопорядку.

У відповідності до концепції правового регулювання, динамічну складову адміністративно-правового механізму запобігання військовим правопорушенням складають стадії: а) видання правових норм; б) виникнення на їх основі конкретних прав і обов'язків; в) їх реалізації відповідними суб'єктами правовідносин.

У цілому, під поняттям запобігання військовим правопорушенням пропонуємо розуміти сукупність динамічних та статичних елементів, процес реалізації визначеними суб'єктами певних повноважень та операцій, спрямованих на вплив правових норм на волю, поведінку військовослужбовців, у результаті яких виникають відповідні правовідносини та забезпечується військова дисципліна та військовий правопорядок.

Систему елементів адміністративно-правового механізму запобігання військовим правопорушенням складають: а) правові заборони, встановлені Кримінальним Кодексом України, Кодексом України про адміністративні правопорушення, Дисциплінарним статутом ЗСУ; б) правові норми, встановлені законами і підзаконними правовими актами, спрямовані на реалізацію порядку, методів і засобів превентивної діяльності у середовищі військовослужбовців; в) врегульовані нормами права правовідносини, що виникають у зазначеній сфері; г) дії суб'єктів щодо реалізації прав і обов'язків, передбачених нормами права.

Висновки і пропозиції для подальшого обговорення.

1. Під запобіганням військовим правопорушенням слід розуміти сукупність динамічних та статичних елементів, процес реалізації визначеними суб'єктами певних повноважень та операцій, спрямованих на вплив правових норм на волю, поведінку військовослужбовців, у результаті яких виникають відповідні правовідносини та забезпечується військова дисципліна та військовий правопорядок.

2. Як складова державної політики запобігання правопорушенням, запобігання військовим правопорушенням є окремим напрямом діяльності, що має свою специфіку. Зокрема, це: а) реалізація у спеціальній (військовій) сфері; б) поширення на спеціальну категорію осіб (військовослужбовці ЗСУ та прирівняні до них особи); в) комплексний характер реалізації, що передбачає використання, поряд із загальносоціальними, специфічних заходів та методів, передбачених відносинами військової служби; г) предметна особливість мети, якою є досягнення належного стану військової дисципліни і правопорядку, здатного забезпечити відповідний стан боєготовності та боєздатності, спроможність ефективно виконувати завдання щодо оборони і захисту Української держави, її суверенітету, територіальної цілісності і державної безпеки

3. Під адміністративно-правовим механізмом запобігання військовим правопорушенням пропонуємо розуміти систему правових засобів, за допомогою котрих поведінка військовослужбовців знає впливу та спрямовується у напрямку відповідності вимогам дисциплінарного, адміністративного та дисциплінарного законо-

давства, з метою забезпечення відповідного рівня військової дисципліни та військового правопорядку.

4. Систему зазначеного механізму складають: а) правові заборони, встановлені Кримінальним Кодексом України, Кодексом України про адміністративні правопорушення; б) правові норми, встановлені законами і підзаконними правовими актами, спрямовані на реалізацію порядку, методів і засобів превентивної діяльності у середовищі військовослужбовців; г) врегульовані нормами права правовідносини, що виникають у зазначеній сфері г) дії суб'єктів щодо реалізації прав і обов'язків, передбачених нормами права.

5. Запобіганням військовим правопорушенням в умовах безпрецедентних військово-політичних викликів, які постали перед Силами оборони України, розглядаємо як пріоритетний напрям забезпечення відповідного рівня їх боєздатності, досягнення такого рівня управління ними, який найкращим чином забезпечив би виконання завдання оборони і захисту України, її суверенітету, територіальної цілісності та державної безпеки.

Подальше вивчення та обговорення проблем запобіганням військовим правопорушенням розглядаємо як передумову удосконалення відповідного законодавства та розвитку інституційних складових механізму його реалізації, що має сприяти ефективному виконанню Силами оборони завдання оборони і захисту України, забезпечення її суверенітету, територіальної цілісності та державної безпеки, стримування збройної агресії російської федерації, відсічі їй.

Література

1. Градецький А.В. Детермінанти злочинності серед особового складу військовослужбовців НГУ та заходи її запобігання. Держава та регіони. Серія: Право. 2020 р., № 1 (67) том 2 С. 65-70.
2. Колодяжний М.Г. Військові злочини в Україні: детермінація та запобігання. Вісник Національної академії правових наук України: зб. наук. праць. Харків, 2013. № 4. С. 191-197.
3. Військові злочини: характеристика, методика розслідування та запобігання: посібн. / за заг. ред. В. Матвійчука. Київ: Дакор, 2023. 452 с.
4. Стехіна Т.О. Ключові аспекти проваджень у справах про військові адміністративні правопорушення під час воєнного стану. Юридичний науковий електронний журнал. 2023. № 6. С. 402-405.
5. Туркот М.С. Детермінанти військової злочинності. Вісник Національної академії прокуратури України. Київ, 2013. № 3. С. 19-23.
6. Дембіцька С.Л. Профілактика правопорушень як спосіб встановлення за зміцнення правопорядку в суспільстві. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2017. № 2. Том 1. С. 107-110.
7. Профілактика злочинів: Підручник / О.М. Джужа, В.В. Василевич, О.Ф. Гіда та ін.; За заг.ред. докт. юрид. наук, проф. О.М. Джужи. К.: Атіка, 2011. 720 с.

8. Іванов Ю.Ф. Кримінологія: навч. посібник. Київ: Видавництво ПАЛІВОДА А.В., 2006. 264 с.
9. Литвинов О.М. Функціональні аспекти профілактики злочинів. Південноукраїнський правничий часопис. 2010. № 2. С. 26-28.
10. Бакун В.І. Проблемні питання індивідуального попередження злочинів у Збройних Силах України. Юридична наука. 2013. № 7. С. 36-44.
11. Дмитренко Н. А. Кримінологічна характеристика та запобігання злочинності у Збройних Силах України: дис. ... докт. філософії (081 Право). Харків, Одеса, 2020. 235 с.
11. Дмитренко Н.М. Протидія правопорушенням військовослужбовців: досвід зарубіжних країн. *Jurnalul juridic national: teorie i practic*. 2020. №1 (41). С. 110-113.
13. Дмитренко Н.М. Особливості профілактики та попередження окремих груп злочинів у Збройних Силах України. *Право та державне управління*. 2019. № 4. С. 101-105.
14. Пузиревський Є.Б. Кримінологічний аналіз і запобігання військовим злочинам : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Харків, 2011. 22 с.
15. Залужний В.Ф. Військова дисципліна: поняття, особливості нормативного закріплення, місце у системі правових категорій, функції. *Право і суспільство*. 2022. № 4. С. 299-307.
16. Гавришук О. М. Військова дисципліна як правова категорія. Актуальні проблеми права: теорія і практика. 2016. № 31. С. 279-287. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/app_2016_31_24. (дата звернення: 10.05.2023).
17. Дручек О.В., Волуйко О.М. Військова дисципліна та військовий порядок: кореляція понять. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. №7. С. 261-265.
18. Про Дисциплінарний статут Збройних сил України: Закон України від 24 березня 1999 року № 551-XI (із змінами і доповненнями). Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, № 22-23, ст. 197.
19. Військові злочини: комент. законодавства / М.І. Хавронюк, С.І. Дячук, М.І. Мельник; відп. ред.: М.Д. Дрига, В.І. Кравченко. К., 2003. 272 с.
20. Богущкий П.П. Військове право України: джерела, структура та розвиток: моногр. Одеса: Фенікс, 2008. 188 с.
21. Коржанський М.Й. Кримінальне право України: Особлива частина. К.: Генеза, 1998. 592 с.
22. Лесько Н.В. Проблеми правового регулювання профілактики правопорушень в Україні. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Юридичні науки. № 807. 2014. С. 231-235.
23. Кримінологія: Загальна та Особлива частини: [Підручн. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл.]/ І.М. Даньшин, В.В. Голіна, О.Г. Кальман, О.В. Лисосід; За ред. проф. І.М. Даньшина. – Харків.: Право, 2003. 353 с.
24. Дембіцька С.Л. Профілактика правопорушень як спосіб встановлення за зміцнення правопорядку в суспільстві. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 2. Том 1. С. 107-110.
25. Кондратьєв Я Ю. Теоретичні, правові та оперативно-тактичні засади запобігання злочинам оперативними підрозділами кримінальної міліції: монографія. Київ: Нац. акад. внутр. справ України, 2004. 444 с.
26. Ключев О. Розмежування запобіжної і профілактичної діяльності органів внутрішніх справ. *Право України*. 2005. № 3. С. 98-101.
27. Кантор Н.Ю. Адміністративно-правовий механізм запобігання правопорушенням у сфері економіки як основа забезпечення економічної стабільності держави. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія : Юридичні науки. 2015. № 824. С. 39-44.
28. Бугайчук К. Л. Адміністративні проступки: сутність та організаційно-правові заходи їх профілактики: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 - адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право/ Костянтин Леонідович Бугайчук. Харків. 2002. 19 с.